

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETTO—YEAR XVI.

Cena lista je 25.00. Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., pondeljek, 19. marca (March 19), 1923.

Subscription \$5.00
Yearly

Uredniški in upravilski pre-
stori: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication:
2657 S. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4635.

ŠTEV.—NUMBER 66

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

DELAVSTVO SE MORA NEMUDOMA INDUSTRI- ALNO ORGANIZIRATI.

To je krvava potreba in nujna
zahteva delavskega razreda, pra-
vi delavski voditelj Debs.

VZAJEMNOST BO PRINESLA USPEHE, NE PA RAZDOVO- NOST.

Chicago, Ill. — "Delaveci tega
naroda morajo biti industrijsko
organizirani brez vsakršnega
odlašanja," piše Evgen V. Debs
v listu "Labor Herald" za me-
seec april. "To je krvava potreba,
nujna zahteva delavskega razre-
da.

"To pa ne pomeni, da bi naj
bile organizirane dvojne unije.
Nikakor ne! Jaz bi bil prvi, ki bi
nasprotoval vsakemu takemu pro-
gramu. Iskušenje zadnjih let nas
avare pred vsakim takšnim na-
daljnijim poizkusom.

"Strokovna unijaška vzgojna li-
ga pod vodstvom in inspiracijo
Viljema Z. Fosterja je po mojem
mnenju edino pravilno zasmovanovo
gibanje za industrijsko ujedinje-
nje ameriških delavecev. Jaz sko-
insko verujem v tisti način in
način in za trdno upam njegove-
mu neprestanemu napredovanju
in končnemu dosegumu njegovih ciljev.
Seveda tudi verujem v po-
litično enotnost in v potrebo, da
si delavstvo ustvari neodvisno po-
litično organizacijo.

"Nujna in imperativna potreba
popolne delavske vzajemnosti in
edinosti se ni še nikoli tako jasno
ocitavala, kakor se danes. Zadnje
izkušnje in izjavljivljenju jeklar-
ske stavke, poražena premogarska
stavka, to oboje z vso silo apelira
na delavstvo tega naroda. Vsaka
izmed teh stavk, ki sta se konča-
le tako žalostno, bi se moral
končati s sijajno zmago. V obeh
slučajih so bile krivice napram
delavcem tako velike, da bi bile
morale obrniti nase pozornost ce-
lokupnega naroda, in razmere so
bile kar najugodnejše za neščen
izmed tistih borb.

"Edini razlog, zakaj so juna-
ški vojaki, ki so bili tiste heroič-
ne boje proti stradanju, izgubili
boj ter bili poraženi, je to, da so
se borili vsak pod drugo unijo,
ne pa pod praporom industrijske
zveze, industrijske enotnosti. In
tako so postali ali plan svojih slavi-
h voditeljev, ali pa žrtev svojih
gospodarjev in izjemalcev.

"Razvojeni unijonismi ni da-
nes samo zamrla oblika organiza-
cije, nego tudi zločin nad delav-
skim razredom. Njegov edini na-
men v sedanjih industrijskih raz-
vojih je držati delavstvo razcep-
ljeno in razvojeno, v vrstah
drug proti drugemu, od česar i-
majlo koristi la njegovi gospodar-
ji in zapljivevi."

SENATOR BROOKHART ŠR. TAN IZ REPUBLIKANSKE STRANKE.

Washington, D. C. — Ker je
senator W. Brookhart iz Lowe-
vnet zagovornik ustanovitve
kmečko-delavske-vojaškega poli-
tičnega bloka, ki naj bi uveljavil
ekonomično kooperacijo in tej de-
želi, ga je republikansko glasilo
"National Republican" takore-
čno izključilo iz republikanske
stranke.

"Senator Brookhart je kandi-
diral in tudi bil izvoljen na re-
publikanskem volilnem listku,"
piše omenjeno glasilo v tozadev-
nem članku. Ni pa bilo še dolgo
potem, ko je začel senator obso-
jati republikanizem v prid blo-
kizmu, ki je proši načelom repu-
likanizma.

"Poleg tega, da je senator
Brookhart za svoj program, je
pa še menjava, da bi bila socijali-
zem in komunizem pametna in
koristna vladna sistema."

Bolgarija plača odškodnino v 60.
letih.

Pariz, 17. marca. — Reparacijska
komisija je zaključila, da
Bolgarija plača 500 milijonov zla-
tih frankov odškodnine v šestdesetih
letih. S tem je menda končan
konflikt, ki je trajal dolgo
časa med Bolgarijo in zavezni-
kami odškodnine.

Pregled večjih dnevnih dogodkov.

Amerika.

Županska kandidata starih
strank v Chicagu sta v strahu ra-
di nujnih shodov socialistične
stranke.

Tihotapeci z žganjem v Garyju
so imeli svoje lastne sodnike.

V težkih industrijskih grozi ge-
neralna stavka.

Silen snežni vihar preko Chi-
caga in srednjega zapada povročil
mnogo škode.

Inozemstvo.

Anglija je v "neuradni" noči
oštreljala Francijo. Angleška vladna
pravica, da imajo Nemci prav, ker
se upirajo Franciom.

Zopet več mrtvih in ranjenih v
Ruhrju.

Nepotrjeni poročila o Leninovi
smrti.

CUNNEAJEVA KAM- PANJA PRESENE- TILA NASPROTNIKE.

Sijajni uspehi socialističnih vo-
linih shodov delajo skriki politi-
čarjem starih strank.

Volinilna kampanja čikaških so-
cialistov za županske volitve, ki
se vrše 3. aprila, je presenetila
voditelje kapitalističnih strank.

Shodi, ki se vrše vsak večer in na
katerih govorita socialistični kandi-
dati za župana William A. Cunne
in stari delavski bojevnik Debs, so navdali demokrate in re-
publikanike s sumnjo, da v njihovih
taborih ni vse v redu. So-
cialisti pobirajo vstopnine 25 centov
od osebe na svojih shodih in veden-
ju imajo polne dvorane, medtem
ko demokrat in republikanec da-
je prost vstop, a skoro bi morali
iti na ceste iskat posušalcev. Ne
gre jim v glavo, kako je to mo-
geče.

Socialistični shod, ki se je vr-
še v petek zvečer v Ashland Au-
ditoriumu, je bil zopet nadveč si-
ajan. Navzočih je bilo okrog 4000
delavecev. Shod je bil sklican pod
avspicijami krojaške unije Amal-
gamated Clothing Workers of Amer-
ica. Govorila sta Cunnea in Debs.

"Ako bodo delavci Chicaga ta-
ko navdušeno volili kakor zdaj
obiskujejo naše shode, tedaj bo
Cunnea župan čikaškega mesta,"
je rekel Debs.

Kapitalistično časopisje je pri-
čelo opozarjati političarje starih
strank, da je Cunnea velik faktor v
letašnjem volilnem boju. Na
temelju "slamnatih glasov", ki
jih pobirajo Tribune in Herald-
Examiner, preročujejo, da bo
Cunnea dobil od 60,000 do 100,000
glasov. Ti glasovi pojdejo na Ako-
do demokratskega kandidata De-
verja in republikanskega kandi-
data Luederja.

Tribune je v soboto pisala sle-
deče:

"Socialisti v Chicagu bodo ve-
lik faktor pri volitvah župana

ine 3. aprila. Z gotovostjo je pri-
čakovati, da njihov kandidat

Cunnea dobi dravak. mogoče

trikrat ali štirikrat toliko glasov

kot kateri socialistični kandidat

za župana pred njim.

Glasovi, ki jih pobira Tribune
mež delavev v tovarnah, pokazu-
jajo, da delavci nagibljajo v so-
cialistično smer. To je razvidno iz
glasovanja v štirih krojaških to-
varnah tvrdke Hart, Schaffner &
Marx, ki kaže, da je Cunnea do-
bil več glasov kakor oba druga
kandidata skupaj. Izmed 599 gla-
sov je Cunnea dobil 366. Glasova-
nje je izpadlo: demokrat Dever
162, republikanec Lueder 61, so-
cialist Cunnea 366 glasov.

Na temelju glasov, kolikor je
bilo do danes nabranih, ima Cun-
nea dobiti 62,000 glasov na volil-
ni dan s pogojem, ako se vseh
720,000 registriranih volilcev u-
delež volitev; lahko se pa zgodi,
da bodo glasovi socialističnega
kandidata odločilni faktor.

Da danes se ni noben sociali-

stični županski kandidat prejel

več ko 25.000 glasov. V Chicagu

je okrog 50,000 socialistov. Mnogi

jih ne voli, ker nimajo držav-
ljanskih pravic, drugi pa nočejo

voliti, ker se jim ne zdi vredno.

Debs je kot predsedniški kandi-
dat prejel v Chicagu 49,959 gla-
sov pri glasovanju, je bila poražena

z vsemi oddanimi glasovi. Na

isti seji je senat sprejet predlog

za inkorporacijo newyorske hor-
ze, predloga za osemurni delav-
nik za ženske v industriji in pred-
loga, ki vzpostavlja direktno pri-
marne volitve in odpravlja kon-
venički sistem strankarskih no-
minacij.

da bodo glasovi socialističnega
kandidata odločilni faktor.

Do danes se ni noben sociali-

stični županski kandidat prejel

več ko 25.000 glasov. V Chicagu

je okrog 50,000 socialistov. Mnogi

jih ne voli, ker nimajo držav-
ljanskih pravic, drugi pa nočejo

voliti, ker se jim ne zdi vredno.

Debs je kot predsedniški kandi-
dat prejel v Chicagu 49,959 gla-
sov pri glasovanju, je bila poražena

z vsemi oddanimi glasovi. Na

isti seji je senat sprejet predlog

za inkorporacijo newyorske hor-
ze, predloga za osemurni delav-
nik za ženske v industriji in pred-
loga, ki vzpostavlja direktno pri-
marne volitve in odpravlja kon-
venički sistem strankarskih no-
minacij.

da bodo glasovi socialističnega
kandidata odločilni faktor.

Do danes se ni noben sociali-

stični županski kandidat prejel

več ko 25.000 glasov. V Chicagu

je okrog 50,000 socialistov. Mnogi

jih ne voli, ker nimajo držav-
ljanskih pravic, drugi pa nočejo

voliti, ker se jim ne zdi vredno.

Debs je kot predsedniški kandi-
dat prejel v Chicagu 49,959 gla-
sov pri glasovanju, je bila poražena

z vsemi oddanimi glasovi. Na

isti seji je senat sprejet predlog

za inkorporacijo newyorske hor-
ze, predloga za osemurni delav-
nik za ženske v industriji in pred-
loga, ki vzpostavlja direktno pri-
marne volitve in odpravlja kon-
venički sistem strankarskih no-
minacij.

da bodo glasovi socialističnega
kandidata odločilni faktor.

Do danes se ni noben sociali-

stični županski kandidat prejel

več ko 25.000 glasov. V Chicagu

je okrog 50,000 socialistov. Mnogi

jih ne voli, ker nimajo držav-
ljanskih pravic, drugi pa nočejo

voliti, ker se jim ne zdi vredno.

Debs je kot predsedniški kandi-
dat prejel v Chicagu 49,959 gla-
sov pri glasovanju, je bila poražena

z vsemi oddanimi glasovi. Na

isti seji je senat sprejet predlog

za inkorporacijo newyorske hor-
ze, predloga za osemurni delav-
nik za ženske v industriji in pred-
loga, ki vzpostavlja direktno pri-
marne volitve in odpravlja kon-
venički sistem strankarskih no-
minacij.

da bodo glasovi socialističnega
kandidata odločilni faktor.

Do danes se ni noben sociali-

stični županski kandidat prejel

več ko 25.000 glasov. V Chicagu

je okrog 50,000 socialistov. Mnogi

jih ne voli, ker nimajo držav-
ljanskih pravic, drugi pa nočejo

voliti, ker se jim ne zdi vredno.

Debs je kot predsedniški kandi-
dat prejel v Chicagu 4

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Cene oglasov po dogovoru. Kokopis se ne vredno.

Narodna: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$25.00 na leto in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$6.50 na tri mesece, in to in znotemstvo \$6.00.

Naslov za vas, kar ima stik s Nečem:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lorraine Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenia National Benefit Society.

Owned by the Slovenia National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J.
in čitateljev Prosvete.

Ispod vrha. — Ko sem brala dopis rojaka, ki je bolj učen kot morda misli on sam, sem se spomnila zgodbe o nadobudnem sinu, ki ga je pisal oče s kmetov v latinski šole, da bo gospod. Oče je misil, da bo sin znal latinsko že s prvim letom in ko je prišel na počitnice, ga je izpravjal, kaj pomeni miza, stol in peč. Moško je odgovarjal sin: Mizačin, stolacins, pečasins itd. Debelo je gledal oči mladega učenjaka, pa mu rekel: Ljubi moj sin, pa vzemi tiacins in pojdi gnoj kidaci.

Tako je ostal sin doma in ginal nekoga dne krave na pašo. Red bi bil boljši pastir, da bi mu ne bilo treba pasti ovce temveč kraje, in ginal je čredo v najbolj okusno pašo. Sivki je tožil svoje gorje, a ona poredna je zdirlja, ko jo je nekdaj pogledal po hrbita, kot bi jo bil pičil sitni komar. Drsila je čez selje, repo in druge njive. Grda nehvaležnica, pastir in ona hosta morala prenačati težke posledice.

Tudi sama sem pasla krave, pa ne vem za nobenega modrošlovcu. Učitelj mi je bil skromen in dobroščen mož, njegove prijazne oti so razdevala plamentno srce, nikdar ni rabil palice, a znal je pridobiti otroška srca. Če je kdo dobro izgotovil svojo naložo, dal mu je knjigo z lepimi pentami. Tako sem tudi jaz dobila knjigo, a moralna sem s čredo na pašo. Vsega pa ni bilo mogoče opravljati, nositi palice in knjige, ker bi tako lahko knjige izgubile. Domisilia pa sem se nečesa, namreč, da krave ljubijo sol in izmanknita sem doma sol, raztopila jo v vodi in poškropila po pačniku. Tako sem lahko šla pod neko napol polomljeno drevo in brez vesakega motenja čitala lepo povest. Krave so bile tudi site, toda strah je postal nemal, ker so krave pričele jesti še zemljo, ko so pomnille vso osoljeno travo. Nikomur ne nisem upala tega povedati, tako tudi danes še zamolčim ime, kjer sol je bila draga.

Citateljem priporočam, da ne zabavljajo čez dopisovateljice, kaj bi se tudi me ne učeli pisat in brat. — Čitateljica.

Johnston City, Ill. — Precessa so že nisem oglasil v Prosveti, a sedaj sem prisiljen, da opisem početje naših baronov pravoga v južnem Illinoisu. Old Ben Coal Corp., je zaprla pet velikih rudnikov dne 7. marca, v katerih vsakem je bilo zaposlenih do 300 rudarjev. To torej znaša približno 1.500 ljudi.

Vemo, da je ni dolgo, kar smo se povrnili na delo ter se izgovarjali, da ni časa za pisanje. Človeku se skoraj ne zdi vredno, da bi omenjal o teh dopisih, ki jih je vedno več in se v njih marsikoga tice kakva beseda. S tem človeka pripravi, da tudi omeni svoje.

Nikakor ni prav, da bi rojaki dajali v javnost svoje nedkanje nadloge, ker če bi hoteli vse tako storiti, bi ne bilo nikdar konca. To je treba prenehati, da se ne bo vseklo kot morska kača. "Divorci" naj nehaajo, ker so začeli za kar se jim ne bo smejal svet.

Gledate razporoke, tudi jaz redom, če nista dva druga za drugega, da ju reši samo ločitev. Lahko je govoriti tistim, ki trdno verujejo, da bi se mož in žena nismo ločiti že zavoljo otrok, ki morajo biti dobro vzgojeni. Toda ali morejo dobiti otroci takim staršev, ki živijo v kregu, dobiti kako pravo vzgojo? Vsek bi bil neumen, ki bi samo trpel in gledal prihodnosti v oči, ako občuti same nesrečo v svojem zakonu.

Najbolj prav še dam rojaku, ki je pisal, da je v petih letih imel dve ženi, bil vedno nesrečen, pa se še ni bal poročiti v tretjič z lečeno ženo in zdaj živita že osem let sredno zakonsko življivico. To je ni tako čudno, a kaj jaz, ki sem že petič poročena in je mož polovice starejši od mene. Razumeva se. Rada ga imam, ker ne veruje v drugo kot to, kar vidi, ker tudi jaz nisem boljša od njega.

Ako kaka mala kompanija dobi naročilo, dela z vso svojo paro, dokler naročilo ne potrebuje, ko pa naročila ni, obratovanje takoj prestane. Največji vzrok, da kompanije goriva je torej radi profit. Če bi bila skladščica prenoga preporna, bi to značilo, da ga je dovolj na trgu, cene bi padle in profit bi bil manjši. Tega pa se kompanije bojijo.

Se so rudarji, ki verujejo, da se kompaniji ne izplača zapreti rudnike. Mali kompaniji se res ne izplača, toda Old Ben družba, ki ima 12 rudnikov v južnem Illinoisu in v vsakem po 6 do 10 "bosov", ki vlečejo plačo okoli \$280 na mesec, ža ve, kako pride eonejne ven. Kompanija ima lahko velika naročila, a ta naročila lahko izvede v svojih ostalih sedmi Rudnikih, zakaj bi torej plačevala izredne stroške, če ji pa vse tisto lahko gre v profit. Tu je svobodna dežela in vsakdo lahko dela kar hoče! Tako tudi Old Ben družba! Ona lahko poveča svoj profit, 1.500 rudarjev pa ima svobodo, da lahko gladuje s

svojimi družinami; narod, ki ne more dobiti goriva tudi lahko zmurna, če ga je volja. Ali vlasta Združenih držav res ne more v okom takemu početju premogarske družbe? Zakaj bi administracija ne zagrozila Old Ben družbi, da bo posila vojaštvo, s katerim bo odprla rudnike in zakaj ne bi rudarji potom šasopisov poiskali zmožne ljudi, ki bi bili zmožni voditi obrat v rovih, kot to delajo kompanije od časa stavki. Od strani kompanije je res vse mogoče in vse jim je dovoljeno, teda ne tako delavec. Tudi ne bo delavec kaj dovoljeno, dokler ne bodo pričeli misilit za sebe. Izmed onih 1.500 rudarjev, menim, da ne bodo pričeli misilit samo oni, ki so misili, že do sedaj, Boljših agitatorjev, da prihaja delavstvo k zavesti, ni, kot so korporacije same, ki vodijo s svojimi krivljenimi početjem uspešno agitacijo. — Tony Shragal.

Dubuque, Iowa. — Naznanjam rojkom, prijateljem in znancem, da je umrl dne 24 februarja Andrej Dugar v Ročinju, okraj Kralj na Goriškem. Varok smrti je bil želodčna bolezem.

Za časa njegovega bivanja v Združenih državah je bil član S. N. P. J., dr. Bleed Stev. 17 in socialističnega kluba v Lorainu, Ohio. V domovini se je bavil z misljivo obrazjo. Pri izvrševanju njegove obzti je bil oviran od Italijanske vlade. V stari domovini zapušča soprgo, dva sina, dva brata in sestro, v Ameriki pa tri brata. — Louis Dugar.

Naše družinske razmere.

Woodward, Iowa. — Rojkinje so pričele poročati o rečeh, s katerimi ni mogoče izboljšati položaja, pa če jih je tako nadlegujejo križi in težave. In ako bo tako pisanje nadaljevalo, potem ne bo dovolj samo kotiček v listu, ampak list se bo moral podvajiti, da hosta vsaki dan izhajali dve številki mesto ene. Nekaj bo treba akreniti, ali pa prostor porabititi za kako bolj koristno čitivo. Preden pa se to zgodii, hočem tudi jaz napisati svoje mnenje, kajti dovolj je takih, ki se oglašajo, da so istega mnenja kot jaz.

Zakaj bi človek misil vedno samo na delo ter se izgovarjal, da ni časa za pisanje. Človeku se skoraj ne zdi vredno, da bi omenjal o teh dopisih, ki jih je vedno več in se v njih marsikoga tice kakva beseda. S tem človeku pripravi, da tudi omeni svoje.

Nikakor ni prav, da bi rojaki dajali v javnost svoje nedkanje nadloge, ker če bi hoteli vse tako storiti, bi ne bilo nikdar konca. To je treba prenehati, da se bo vseklo kot morska kača. "Divorci" naj nehaajo, ker so začeli za kar se jim ne bo smejal svet.

Gledate razporoke, tudi jaz redom, če nista dva druga za drugega,

da ga, da ju reši samo ločitev. Lahko je govoriti tistim, ki trdno verujejo, da bi se mož in žena nismo ločiti že zavoljo otrok, ki morajo biti dobro vzgojeni. Toda ali morejo dobiti otroci takim staršev, ki živijo v kregu, dobiti kako pravo vzgojo? Vsek bi bil neumen, ki bi samo trpel in gledal prihodnosti v oči, ako občuti same nesrečo v svojem zakonu.

Najbolj prav še dam rojaku, ki je pisal, da je v petih letih imel dve ženi, bil vedno nesrečen, pa se še ni bal poročiti v tretjič z lečeno ženo in zdaj živita že osem let sredno zakonsko življivico. To je ni tako čudno, a kaj jaz, ki sem že petič poročena in je mož polovice starejši od mene. Razumeva se. Rada ga imam, ker ne veruje v drugo kot to, kar vidi, ker tudi jaz nisem boljša od njega.

Ako kaka mala kompanija dobi naročilo, dela z vso svojo paro, dokler naročilo ne potrebuje, ko pa naročila ni, obratovanje takoj prestane. Največji vzrok, da kompanije goriva je torej radi profit. Če bi bila skladščica prenoga preporna, bi to značilo, da ga je dovolj na trgu, cene bi padle in profit bi bil manjši. Tega pa se kompanije bojijo.

Se so rudarji, ki verujejo, da se kompaniji ne izplača zapreti rudnike. Mali kompaniji se res ne izplača, toda Old Ben družba, ki ima 12 rudnikov v južnem Illinoisu in v vsakem po 6 do 10 "bosov", ki vlečejo plačo okoli \$280 na mesec, ža ve, kako pride eonejne ven. Kompanija ima lahko velika naročila, a ta naročila lahko izvede v svojih ostalih sedmi Rudnikih, zakaj bi torej plačevala izredne stroške, če ji pa vse tisto lahko gre v profit. Tu je svobodna dežela in vsakdo lahko dela kar hoče! Tako tudi Old Ben družba! Ona lahko poveča svoj profit, 1.500 rudarjev pa ima svobodo, da lahko gladuje s

treba, da bi se pritoževal, za tiste, ki jim zakon ni arčen, je drugi prostor, kjer si življenje lahko uredijo.

Neka rojakinja je pisala, da je nekaj sen tako lenih, da može zjutraj vstajajo ter jim zakurijo peči, da ni ženi treba priti na mrizo. Moj je tudi delal tako, ker ni mogel spati zjutraj ter je raje vstal in napravil ogenj, da se je gril pri peči in čital. Zdaj pa, odkar je to čital, noč več zakuriti, vstane sicer, obliče si kožuh in toplo copate ter sedi pri mrizi, da je tisoč roke v žep in čaka, da jaz zakurim. Ne mislite torej, da se bodo na ta način pobojili naši moži, žele pokvarjeni bodo, če bodo čitali take reči. Zato pa bi bilo rada, da bi uredništvo ukililo kaj takega priobčevati, da se možje v resnicu ne poslabšajo.

Če pa kdo le misli, da je tako pisanje potrebno v javnosti, naj uredništvo spremeni naslov v "Naši družinski propiri", kar bo bolj odgovarjalo resnici. — Pozdravljam čitatelje, listu pa želim malo manj nepotrebnega truda in več uspeha. — M. Šupan.

Delavce, Colo. — Zakaj ni nobenega dopisa iz te zapuščene Delavce, mi ni znano, mislim, da brškone za to, ker nam je dajo zaslužiti niti, da bi imeli za znamke.

Nekoga večer je tudi klub tučajnih pedlarjev imel sejo in ko je predsednik otvoril smožni brez izjeme navzoči. Nobbyden se nam ni izneveril v preteklem predpustu. Začeli smo sejeti naše razmere in prosto vse na dnevnih red peči in lence. Peči so ručave, lonci umazani, čeprav je časa dovolj, le zanemarjeni smo. Rajše namreč beremo časopise kot pa snašljino lonec. — Veli smo na dnevni red naše druž. razmere in eden članov je prebral naslov "čitateljice" iz Montane, ki je ušla in pekla. Pršla naj bi k nam v Colorado, ker tu smo bližje nebes, kajti približno 7.000 čljevjev smo nad morjem. Saj tuči mi nismo taki hudoček kot nas malajo. V bližini je tovarna za svinjene izdelke, torej bi svinjenih nogavic ne manjkalo. Če nam bo katera naznana prihod, ne bom počakal na postajti s karo ali avtomobilom.

Nikar ne mislimo o ženach, da so vse krive, kot jih oznanjujejo nekateri moži, ki se ločijo od njih. Ko sem bil pred kratkim na pogrebki štete nosreči, ki se je pripetila tu blizu, so uboge ženske jokale in tornale za pokojnimi. Če bi jih ne ljubile, bi se ne zmenile ob njihovi smrti, žalost ne je bila celo tako velika, da je hotela z njim v grob. Pred sodki nekaterih možkih napram ženskim torej ne držijo. — Pozdrav! — Pečar.

Pismo iz Rusije.

Moskva. — (Federated Press Anise.) — V Moskvi se vrati sodnijska obravnava, ki mogoče konča s smrtno obsodbo nekaterih med osemindvajsetimi obtoženci. Na zatočni klopi sedi več visokih uradnikov centrosojusa (centralne kooperativne) in trgovce z imenom San. Obtoženi so, da so hoteli oslepiti državo za privredni dobiček s tem, da so državi odvzeli del trgovine z ribami na korist privatnemu tržnemu družbi, ki se imenuje Ribac.

San je odpril trgovine, kmalu potem, ko je stopila v veljavno nova gospodarska politika. Začel je s to dolarji, toda v par tednih je zarel dvajsetkrat toliko. Storil je v zvezu z odborniki centrosojusa, ki je takrat imel monopolno pogodbo s sovjetsko vlado za prodajanje vseh rib, kar je bilo načolovljenih v državnih ribolovnih. Odborniki so informirali San o cenah, po katerih je centralni kooperativ prodajal ribe, nakar je San prodajal ribe krajevnim kooperativom po višjih cenah, dokler so odborniki zadrljali ponudbo centrosojusa.

Ljudje so seveda najrazličnejši in dosti slabih kot dobrih je med ženami in med možki. Neko družino poznam, ki so ji knjige in časopisi španška vas. Žena je zadirčna, lena in zapravljiva, zvezčer gre ven, zjutraj pride domov, mož pa dela noč in dan, če di hišo in otroke, pere, mnogokrat naredi vse zjutraj predpogre na delo, pa mnogokrat se zgoedi, da ga celo hoče ubiti; noč in dan se prepirata. Ali je to žena?

Upam, da se radi teh vrstic nisem nikomur zamerila. Tužil mojke naj se v tej zadevi pridno oglašajo. — Čitateljica.

Carona, Kans. Mala je naša naselbina, kot kurje gnezdo, a stanovalcu tu so pridni in delajo. Obrat pa je le slab in rudarji, ki so še ostali tu, hodijo po štiri do šest milij daleč na delo. Nekateri ostajajo samo tam, si sami kuhanjo in samujojo, le ob sobotah pride domov. Iz tega se vidi, da je "kempa" preeje dolgočasna, ker ni ljudi, tudi ni pravega življenja. Novice, ki pridejo k nam, so samo potom Prosvete, in ta list nam služi v kratki čas. Glede na žen, ki imajo vse, da je prejel Prosveto. Nasmejal se je, potem pa hitro obrnil stran in prvo prebral s držinskih razmerah.

Sleparija te vrste, v katero so zapleteni javni uradniki, se smatra v Sovjetski Rusiji za gospodarsko protirevolucionijo in izdajstvo in kazen za ta zločin je lahko smrт, posebenčno če so priznati javni uradniki, katerim so povzeti poverili izvrševanje gospodarskih poslov.

Zgodovina I., 1918. v novi luči.

(Konec.)

Zakaj n. pr. ne bi mogel biti Kosovec predsednik zajedniškega ministarstva, a Pašić — podpredsednik? Ali pa tale razlog: Bivša Avstro-ograka ima 8 milijonov južnih Slovanov, a Srbija 4 milijone, torej dvakrat več; ali ni torej pravljeno, da bi bil zunanjši minister Hrvat ali Slovenec, temveč mora biti srbski ministarski predsednik in minister zunanjih poslov.

Rekel sem jem: ako sem po njihovi misli nesposoben, da vodim zunanjost posle, ko imam poleg sebe komite (zajedniško ministarstvo zunanjih del), tedaj bi bilo najbolj logično, da se umaknem in dam ostavko in na ministarsko predsedništvo in na ministarstvo zunanjih del. Pa to odklanjam: "ker ne pristaneš na molk in ničesar ne delam." Dalje navajajo tale razlog: "dober patriot se mora odreči vsemu; ako se od njega zahteva, je treba, da preide preko svoje občutljivosti in dostojaanstva in preko čuvanja ugleda Srbije, ker to zahtevajo splošni patriotični interesi." In če se odrečem ministru, to ni dovolj, temveč ne zahteva, da pomagam stvari, ki po mojem prepričanju ne služijo splošnim narodnim interesom. Te razloge so navajali šefi naše opozicije. Ostali predstavniki so molčali — ali zato, ker so spoznjeni ali pa zato, ker se niso hoteli mešati v naše strankarske razmere."

In na to nadaljuje Pašić svojo brzojavko tako-le:

Tedanjši srbski poslanik v Parizu, Vesnič, poznejši ministarski predsednik ("obznanan") je poslal 1. novembra 1918 (srbski kodelj) svoji (srbski) vlasti na Krf sledoč Pašićev telegram:

Pariz, 1. XI. 1918.

Osobno za Stojana Protiča. Priobčil sem danes Korošcu, Trumbiču in Čingriji, da sem prejel s Krf odgovor, da naše delo v Ženevi ni dobilo odobrenja in da se iz teleograma ne vidi, kako misli o njem prestolonaslednik, ter da je zaradi tega kabinet po-

dal ostavko. Ta vest jih je tako pretresla in iznenadila. Eden njih je rekel: Toraj Srbija ne pristane, da bi se storila ena država!

Odgovoril sem jim, da Srbija, to je prestolonaslednik in srbska vlast ne prenehajo delje delati, da se ozivotvori krfska deklaracija, saj, same ne odobravajo našin del, ki smo ga mi izvršili. Ta treča zajedniška vlast ne more biti odgovorna, izvršujoča pose, skoči sedi in dela tu v Parizu.

Poleg tega je prenešeno politično in vojno delo na telo, ki ni odgovorno niti parlamentu niti kralju ter ne polaga prizega kralju.

Kaj naj se torej zgodi? vprašujejo oni. Odgovoril sem jim, da se mora dogovor spremeti, da "ženevskoga sporazuma" ne izvršimo, temveč, ta ustavimo eno samouvlado za vse dežele in da v to vlasti vstopijo naši opozicionalni pogašarji in pa pravki, ki jih kandidira "Narodno Veče" v Zagrebu, — ali pa, da se ustavimo komite, v katerega bi vstopili naši in njihovi kandidati ter bi bili ta komite postavljen v službo ministarstva zunanjih del in ministarstva vojne kot posvetovalen organ, ki bi lahko sledil delu obeh ministrov. Sploh ne mora izmena izvršiti v tem smislu, da bo prilagodena današnjemu položaju. Zajedniška vlast se mora brzo ustaviti ter bi se to izvršilo brzjavnim potom. Samo tako je mogoče popraviti in spremeniti zaključek v Ženevi.

Oni pa so izrabili željo, da se še enkrat vidimo, predno odidem, o sedaj hočejo v avdijence k Piščanu, Klemensu in, če mogoče, tudi k Poankareju. Iz tega koraka se zopet vidi tendenca, da se hočejo pririvati še naprej, pa čeprav že po ženevskih zaključkih spada zunanjega politika pod novo zajedniško ministarstvo. Pozneje Van javim rezultat mojega ponovnega razgovora s Korošcem, Trumbičem in Čingrijo. Pašić. Prosim priobčite prestolonasledniku.

No. 209.
Vesnič.

Ta brzojavka je 2. novembra 1918 prišla na Krf, da sem prejel s Krf odgovor, da naše delo v Ženevi ni dobilo odobrenja in da se iz teleograma ne vidi, kako misli o njem prestolonaslednik, ter da je zaradi tega kabinet po-

prišli v Belgrad odpolanci "Narodnega Veča" v Zagrebu, na čelu ki je Korošec namestnik Štefan Pribičević. Med tem je namreč doma dalmatinska vlast iz Splita poslala vsem narodnim vladam predlog, da se "ujedinjenje" s Srbijo takoj izvede. Ljubljanska "narodna vlast" je temu predlogu pritrdila, nakar so slovenski, hrvaški in dalmatinski člani "Narodnega Veča" v Zagrebu odšli v Belgrad in tam 1. decembra (po srbsko 28. novembra) proglašili ujedinjenje za izvršeno.

Te dokumente je objavil sedaj Stojan Protič. So zelo značilni in pomembni za vso našo notranjo politiko. Da so istiniti, o tem ni dvoma!

Vse stranke in struje, ki so bile za revizijo Vidovdanske ustawe so se doslej neprestano sklicevale na ta takozvani "ženevski sporazum", glasom katareja je sam Pašić pristal na našino federativno ureditev nove ustvarjene države Slovencev, Hrvatov in Srbov na eni strani in kraljevine Srbije na drugi strani. Ta sporazum je Pašić sicer sopodpisal, toda njegovi pooblastitelji — to je srbska vlast in prestolonaslednik — ga niso potrdili. Zato ta "ženevski sporazum" ni nikoli bil resniča, ker je eden od pogodnikov manjkal.

Pred publikacijo teh dokumentov — ob pravoslavnem Božiču 1. 1922. — tega pri nas nihče ni sluhnil: Zakaj se je o tem pri nas tako trdovratno molčalo? Čemu je zakaj? Če je bilo temu tako, potem bi se ves naš ustavni boj ne spiral predvsem na znano-krfsko deklaracijo in na "ženevski sporazum"!

G. Protič je te dokumente objavil še sedaj proti Pašiću. Teh dokumentov pa rasveten naš, doslej nobeden slovenski list ni objavil, dejprav so bistvene važnosti! In vprašamo se: Zakaj ne? Zakaj mi Slovenci nismo smeli nicesar svetiti o dogodkih v Ženevi in v Parizu cela dolga štiri leta?

Iz teh dokumentov tudi sledi, da je edini Protič šel dosledno in jasno svojo pot. Pašić — "realen politik" — je bil tudi za federalist, pozneje seve, ko je bila "situacija" zanj ugodnejša, pa je postal strogi centralist — proti Protiču. Med "prečani" ni bilo nikogar,

je bil le raj, ki bi živel v najmih srečih do konca dne.

"Kako, ko umirava še zdaj!"

"Ko bova daleč drug od drugega in bova samo s kratko in slabotno nitko še lovila pojemanjče življenje, se name bodo širile oči, bosta podprteli zavzetji sreči pred sliko, ki bo le bdelia kot svetel in jasen odvez iz najine srečne mladosti. — Ne maživa spomina, ki naju čaka!"

Marija je med temi besedami tiho ihtela in se je obrnila, da bi odšla. Naenkrat pa se vrgla na mladeničeve prsi in je glasno zajokala.

9.

Solnce je bogato teklo z visoke modrine in je vabecelo vicklo iz drameče se zemlje mlado po-mlad. Kar se je bilo umikalo pred rezko burjo, je podjetno sililo iz kipečih tal. Vsa vesela in glasna okolica je bila kakor šopiren šopek lepe neveste. Sladkobno opajen vonj dehtedečega cvetja se je vozil nad njim in se je v luhkem vetru spuščal na skodrano morsko gladino, odkoder so velike oči zamisljenih ribičev uhajale na cvetoče bregove, krepko se dvigajoče iz snivajočega morja do otočnih kraških ograd.

Vsa okoliška pota so bila kar živa tržaških izletnikov. Toplo solnce je tudi njim izsiljevalo žegavost in razposajenost, pritajeno med hlašočim delom v nemirnem, za dobičkom in užitkom stremecem mestu. Lica so jim gorela, glas se jim je lomil, tako žajno so pila upehana in izsušena pljuča čisti, vonjavji zrak. Na redkih, ozkih traticah so se žegavo lovili gospodje s pretegjenimi gospodičnimi, ki so pretirano in prikučno vredčale, ko so se dale ujeti nalači in rade.

Marija in njena mati sta molča in mirno obsedeli na prisotni klopici. Mimo njiju so nemirno vrveli glasni izletniki, ki niso vedeli, kam se jim mudri. Podili pa so jih v mestnem šumu in rotu razbičani in oboleni žive.

"Kaj bi begala z očmi po njih; ni ga, pa je! Ali te nisem večkrat učila, da ga drži in obdrži?" se je Vrtačnica obregala ob otočno hčer.

Marija je trdovratno molčala. Olajšajoč vzhid je ujela v robec, ki si ga je pritilana na usta, da ne bi planila skrivoma bolečina iz trepečega arca. Ali mati prav pravi: Ni ga, pa je!

"Cmerenja je bilo zdaj dosti, drugih neumnosti pa več ko preved. Priliko, ki se ti je sama ponujala, si lahkomiseln zamudila; glej, da dobija drugo in je pametno primeš!"

Hči je tradno zamahnila z roko in je sklonila glavo na prsi.

"Ali pa se vsaj okoristi z njo. Taka prismo da pa mi ne bodi več, kakor si bila doslej! Saj vidiš, kako teiko živava. Draginja raste kar od jutra do včerja. Kaj bo, če te ne sreča pamet, da bi se name male zaobrnile!"

Mariji se so širile oči, kriji je sišla v glavo, a v noge ji je legel svinec, in po telesu so ji gozdale grozni mravljive, tako je drevenča strmeta nad razločnimi besedami lastne materje in se je ni upala pogledati. Iz strahu in stramu ne.

(Konec prihodnjih.)

ki bi prav vedel, kaj hoče. Zato so Slovenci "prečani" propadli v ustavnem vprašanju ter prišli pod centralizem, ki se je pokneje z ustavom že znatno poostrel in razstavljal.

obiskala svojega ženina v Ljubljani, ko se je po vrnila je izpla stekleničico lizolja. Ker so jo pravčamo prepeljali v bolnico, je upanja, da okreva.

v Osjaku se je zastrupila Eli-zabeta Herzog, ko se je proti jutru vrnila domov od maskerade. Verok: nešrečna ljubezen. — Pri Leiterbergu se je vrgla pod vlak 26letna Marija Rumpf. Vlak jo je razstreljal na dvoje. Vzrok so bile nešrečne družinske razmere.

Uboj: V Izlakih so fantje Jak, Grider, Josip Juvan in Josip Perko posestnika Franca Dolinščaka pretepli, da je vkljub zdravniški pomoč čez dva dni umrl, Fantje so zaprti.

V oktobru lanskega leta se je v gostilni pri Klemenčiču v Artičah pri Celju fantovska družba vsled prevleke pijače sprila in zasečilo se je pretepanje v strjanje. Brata Franc in Janez Novak iz Zverinjaka sta parkrat zasadila Martinu Vaščiču nož globov v rebra. Poskodovan je bil tudi Martin Glogovšček. Sodisce je obsojilo Janeza Novaka na eno leto, njegovega brata Franceta pa na šest mesecov težke ječe.

Se bolj žalosten izid je imelo septembra meseca popivanje v Učenkovlji gostilni v Orejšu. V pretepu je bil ranjen na glavi Stefan Pilko, ki je dobil še vrhutega težke poškodbe z nožem pri levem očesu, na ustih in leđou. Nesrečni je pozneje ramen podigel. Obsojeni so bili Rud. Šoštar na eno leto, Jurij Vlahovič na 10 mescev, Viktor Vlahovec pa na 8 mescev težke ječe.

Influenca

nepada ljudi z veliko hitrico. Hud prehlad, bolečine v glavi, hrbitu in drugih delih, bolečine v mišicah, mrzlica in splošna onemoglost so nekatera znamenja te bolezni. Kaj naj se stori za to? Ostanite v postelji ali doma dokler ste bolni in vzemite

SEVEROVE TABLETE ZA PREHLAD IN GRIP

Ravnajte se po navodilih, ki se dobre v omotu. Cena 30c. Organov za dihanje se najraje prime in vsled tega je važno, da imate vedno doma pri rokah

SEVEROV BALSAM ZA KAŠELJ

Cena 25 in 50 centov.

Grlo je večkrat bolno in pokvarjeno, pomoč dobiti ako rabite

SEVEROV ANTISEPSOL

za grganje v grlu in za ispiranje nosa, a čemur držite čisti prehod in prost načeljivih bacilov. Cena 35 centov.

Gornja zdravila se dobre v prodaj v lekarnah. Vsej upražnjajte po "SEVEROVU" in ne jemljite drugih.

W.F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA.

NOVO LETO, NOVE URE, NOVE CENE.

Dobili smo v celoti prave Elegin modake in Šenke ure, ki so take krasne, da boste takoj na prvi pogled kupili sano. Ure so vse pravne Elegin Indeks in nekaj čista novega. Dopolnijo pa eni nam podlito in naši vam pošljemo nad eni na najnovejše ure brezplačno in s tem si priznatis dolarje. Ure so vse preuključene, drži prav čas do sekunde in vsaka je garancijska. Come pa so nizje, kot je kadri popravi.

Velika zaloga pravih glasnih Columbia Gramofonov slovenske, uradne in vsej Šenke pločice dobiti pri nas. Pločice po centik. Mi smo edini zastopnik v Connemagh, Pa., za prave nove, glasne Columbia gramofone pa pločice.

IVAN PAJK, 24 Main Street, Connemagh, Pa.

CUNARD IN JUGOSLAVI

Sijajna prilika za potovanja z enim najhitrejšim in največjim parnikom.

Odplove iz New Yorka

AQUITANIA 45,647 tonenat Marca 20 (VIA CHERBOURGH)

v osmih dneh ste doma.

Po posebnih odredbi se boste vozili brez vsake brige vse do vašega doma.

Udobnost, hrana, postrežba nenadkritljiva. Poskrbite si za prostor takoj.

Za pojamila, cene, itd. upražnjajte kjerkoli pri

CUNARD LINIJE
140 N. Dearborn St.
CHICAGO, ILL.

ODHOD IN PRIHOD.

Na ponudil in na poletje se največ potuje. Rojaki se vrnajo v domovine, bedijo tja na obisk in po opravkih.

STARI KRAJ: — Ako ste vi med osmimi, ki so se namenjeni v starji kraj to ponudil, today je v Velenje korigat, da potujejo "skozi" tvrdko ZAKRAJŠEK & ČEŠARK v New Yorku, ki je znana po svoji točni in solidni postrobi in katero Vam priporočajo eni Stavni rojaki, ki so do sedaj skoraj niso potovali.

IZ STAREGA KRAJA: — Po 2. juliju t. l. so seznamili 6426 Jugoslovjanov v Ameriko. Ako ste vi med osmimi, ki so se namenjeni v starji kraj, t. j. nekaj, ki so po povrtenju v domovino, da potujejo "skozi" tvrdko ZAKRAJŠEK & ČEŠARK v New Yorku. One Velenje bo dalo vse informacije, katerih potrebujejo svoje potniki ob prijodu v New York.

POZIHLJIVINA DENARJA: — Tukaj je poskrbljeno, da vse poslovne transakcije vseh poslov, ki so v zvezdah, bodo potekale po posredovanju denarja. Njene poslovne pridržave tukaj so

po posredovanju hitro brez všeckih odbita.

Ne posredujte točnih, kadar posredujete denar v starji kraj.

SLOVENSKO BANKO

ZAKRAJŠ